

Пише: Дејан Мировић
понедељак, 20 јун 2011 07:06

Народна скупштина Републике Србије је у јуну 2011. године усвојила Закон о заштити корисника финансијских услуга. Намера предлагача Закона о заштити корисника финансијских услуга Народне банке Србије (НБС) била је да заштити права домаћих грађана на финансијском тржишту у Србији. Међутим, та несумњиво добра идеја новог гувернера (претходни гувернер Јелашић, није чак ни покушавао да заштити српске грађане од лихварског понашања банака из ЕУ) брзо се претворила у лош компромис који легализује оно што су банке из ЕУ радиле на српском тржишту у последњих 10 година.

Тачније, Закон о заштити корисника финансијских услуга је неодређен у већини својих чланова. На пример, у члану 5 се уводи право корисника финансијских услуга на информисање. У члану 6 Закона о заштити корисника финансијских услуга се забрањује банкама да дају нетачне информације. У члану 8 се прописује да обавеза из кредита мора бити "одређена или одредива". Свему томе се не би могло приговорити.

Али, већ у члану 13 Закона о заштити корисника финансијских услуга се само апстрактно прописује да банке морају да обавештавају корисника кредита о свим деловима уговора. У члану 15 се уређује информисање корисника кредита у предуговорној фази, а затим се таксативно наводе подаци које мора да садржи оглас о кредиту (врста кредита, ефективна каматна стопа, период на који се уговора кредит, укупан износ кредита, сви трошкови који падају на терет корисника). Ипак, у тим претходно наведеним члановима нема ни речи о најчешће коришћеном трику страних банака у Србији. То је примена ситних и скоро невидљивих слова у уговору о кредиту. Тај трик је омогућавао измену већ одобреног кредита и повећавање камате.

Само у периоду од јануара до марта 2011. године приходи банака од камата на српском финансијском тржишту су порасли у односу на исти период 2010. године за 16 %, а од накнада и провизија за 8 %.

Такође, у члану 16 Закона о заштити корисника финансијских услуга се дословно наводи: „При оглашавању је забрањено користити изразе којима се кредит, односно лизинг оглашавају бесплатним". У том контексту, у члану 17 се наводи да банка "ниједног тренутка неће довести клијента у заблуду, а затим се наводи чак двадесет (20) елемената

Пише: Дејан Мирковић
понедељак, 20 јун 2011 07:06

које понуда банке мора да садржи. У члановима 19–24 се прописују обавезни елементи уговора о банкарским услугама, односно, како се наводи у образложењу Закона о заштити корисника финансијских услуга, потребно је да уговор о кредиту садржи чак седамнаест (17) обавезних елемената.

Ипак, ни у овим члановима (који се тако детаљно разрађују), предлагач Закона о заштити корисника финансијских услуга као да није имао храбрости да иде до краја у заштити српских корисника финансијских услуга. Тачније, у претходно наведеним члановима закона нема ниједног (!?) става о забрани штампања важних услова кредита ситним и неразумљивим словима. Или трик који је направио толико проблема српским грађанима није јасно забрањен.

Ипак, посебно су непримерене (и слабе) казнене одредбе у Закону о заштити корисника финансијских услуга. На пример, у члану 50 се наводи да ће се банке које прекрше одредбе Закона о заштити корисника финансијских услуга (углавном се наводе одребе о обавезним елементима уговора) морати да плате казну од 500.000 динара. Или, око 5.000 евра по курсу из јуна 2011. године. Затим се у члану 51 предвиђају казне од 500.000 до 3.000.000 динара (или од 5.000 евра до 30.000 евра) ако банке на нејасан и нетачан начин оглашавају услове кредита.

У тим срамним и дрским притисцима на НБС су учествовали и представници појединачних банака из ЕУ, попут Рајфазен банке.

Међутим, ако се узме у обзир чињеница да стране банке на српском финансијском тржишту (или банке из ЕУ, јер преко 75 % српског тржишта поседују банке из земаља чланица те организације) остварују огромне приходе само од камата, које су међу највећима у Европи, претходно наведене казне делују смешно. Такође, новчане казне нису чак ни усклађене са Директивом 2008/48/ Европског савета и Европског парламента на коју се позива Закон о заштити корисника финансијских услуга. У Директиви 2008/48/Европског савета и Европског парламента се наводи да казне "морају бити ефикасне, сразмерне и одвраћајуће".

О каквим се минималним казнама ради показују и следећи подаци. Само у периоду од јануара до марта 2011. године приходи банака од камата на српском финансијском тржишту су порасли у односу на исти период 2010. године за 16 %, а од накнада и

Пише: Дејан Мирковић
понедељак, 20 јун 2011 07:06

провизија за 8 %. [1] Или, према подацима НБС, Банка Интеза је у прва три месеца 2011. године имала приход од камата од 7,4 милијарде динара или 74 милиона евра, Сосијете женерал је у истом периоду остварила приход од камата од 2,5 милијарди динара или 25 милиона евра, Уникредит банака од 3,4 милијарде динара или 34 милиона евра, а Ерсте банка од 1,4 милијарде динара или 14 милиона евра. Дакле, јасно је да су казне из Закона о заштити корисника финансијских услуга нефикасне и несразмерне.

Да предлагач Закона о заштити корисника финансијских услуга није урадио довољно да заштити кориснике банкарских услуга у Србији, показује и следећа чињеница. Као што је већ наведено, користећи јефтине трикове попут нејасних и малих слова у уговору о кредиту и мењајући тако камате на већ узете кредите, банке из ЕУ су на српском финансијском тржишту током последњих 10 година оствариле огромне приходе. Али, уместо да се казни овако лихварско и незаконито понашање банака из ЕУ у Србији и тако оствари екстра приход за Републику Србију, НБС и српске грађане (у тренутку велике економске кризе), НБС је предвидела да Закон о заштити корисника финансијских услуга важи само за наредни период. Тачније, уместо да се примени начело ретроактивности, које је дозвољено у праву ако је повољније за оне на које се односи закон (у случају Закона о заштити корисника финансијских услуга јасно је да се закон односи на српске грађане), и да се тако казне све оне банке из ЕУ које су фактички превариле српске грађане у последњих 10 година, у члану 54 и 53 је поново примењен лош компромис. Или, у члановима 54 и 53 Закона о заштити корисника финансијских услуга се наводи да у банке дужне да ускладе своје опште акте са одредбама закона тек после ступања на снагу овог законског акта. Дакле, све лоше и незаконито што су банке из ЕУ приредиле српских грађанима у последњих 10 година неће бити санкционисано .

Наравно, на таквом неправедном решењу из чланова 54 и 53 су острашћено и дрско, инсистирали управо представници банака из ЕУ у Србији. На пример, генерални секретар Удружења банака Велибор Дугалић (иначе лаурет награде Најевропљанин за 2011. годину) отворено је изјављивао да Закона о заштити корисника финансијских услуга није добар јер наводно: "Девалвира институцију уговора и ствара правну несигурност у систему". [2] (Тешко је озбиљно коментарисати овакву изјаву). У тим срамним и дрским притисцима на НБС су учествовали и представници појединачних банака из ЕУ, попут Рајфазен банке која је, како су извештавали српски медији: "Имала низ примедби на Нацрт Закона о заштити корисника финансијских услуга".

[3]

Ипак, да би ова слабо прикривена фарса имала некакав правни и "европски оквир" (и да српски грађани не би помислили да их управо ЕУ израбљује), предлог Закона о заштити корисника финансијских услуга је у скупштинској процедури пратила и патетична Изјава о усклађености са ЕУ правом. (Овај пратећи документ има преко 100 страница!) Међутим,

Пише: Дејан Мирковић
понедељак, 20 јун 2011 07:06

када се пажљиво прочита та изјава о усклађености са ЕУ правом, долази се до једног интересантног открића. Као и у другим законима које предлаже Влада Србије и НБС у последњих годину дана, непрецизно и нејасно се упуства ЕУ, представљају (или преводе) као некакве директиве.

Закон о заштити корисника финансијских услуга није усклађен са Директивом (Упутством) 2008/48/ Европског савета и Европског парламента.

Тачније, у преводу Лисабонског уговора на српски језик Милутина Јањевића као делови аки комунитера (или права ЕУ) помињу се само уредбе, упуства, одлуке, мишљења и препоруке. [4] Нема ни речи о некаквим директивама. Такође, и у уџбенику Б. Кошутећа "Основи права Европске уније", који се користи на Правном факултету у Београду, нема ни речи о некаквим директивама, већ се користи израз упуство (када се набрајају законска акта ЕУ). [5] Зато се поставља питање. Зашто онда Влада Србије и НБС користе израз директива уместо израза упутство у документима која прате предлоге такозваних европских закона? Зашто не следе изразе које корисити правна наука у Србији?

Можда се одговор крије у томе што се наводне директиве ЕУ (тачније, упуства) од стране српских законодаваца у јавности представљају као некакава Света писма које морају да се поштује до најситнијих детаља и по сваку цену. Упркос томе што су директиве (или упутства) у пракси ЕУ само једна врста општих смерница које државе чланице реализују у складу са својим правним и друштвеним системом (како се наводи у претходно цитираним изворима).

О каквој се правној конфузији и замени теза у Србији ради, показује и податак да Изјава о усклађености са ЕУ правом показује и да сам Закон о заштити корисника финансијских услуга није усклађен чак ни са такозваном директивом на коју се позива! Тачније, Закон о заштити корисника финансијских услуга није усклађен са Директивом (Упутством) 2008/48/ Европског савета и Европског парламента. На пример, стр 66. Изјава о усклађености са ЕУ правом то показује.

Такође, и позивање на Лисабонски уговор (члан 169) као примарни извор европског права у Изјави о усклађености са ЕУ правом показује сву апсурдност и хаос правне и политичке ситуације у Републици Србији. Тачније, управо члан 169 Лисабонског уговора

Пише: Дејан Мирковић
понедељак, 20 јун 2011 07:06

(Уговора о функционисању ЕУ) прописује да државе чланице могу предузети и "строже мере заштите потрошача" од оних предвиђених у европском праву. Ипак, НБС и власти у Републици Србији се не усуђују да примене ову могућност додатне заштите потрошача коју им омогућава Лисабонски уговор. Тачније, то им не дозвољавају управо банке монополисти из ЕУ које су присутне у Србији. Та чињеница показује и сву разлику између такозваних европских стандарда и европске праксе али и бесмисленост мита о ЕУ као царству савршених закона који се беспоговорно примењују.

[1] Блиц /Новац 28. 5. 2011.

[2] Сајт Б 92,15. 3. 2011.

[3] Новости, 17. 12. 2010.

[4] М. Јањевић, „Консолидовани уговор о Европској унији“, Службени гласник, Београд, 2009. године.

[5] Б. Кошутећ, "Основи права Европске уније", Правни факултет, Београд, 2009. године.